

12 EYLÜL DARBESİ'NDE HAK-İŞ'İN VE MİSK'İN DURUMU

Aydınlık Gazetesi, 23 Eylül 2019

Yıldırım Koç

12 Eylül 1980 Darbesi gerçekleştiğinde Hak-İş'in ve MİSK'in (MHP'nin kontrolündeki Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu) üye sayısı çok azdı. Ancak 12 Eylül Darbesi onların faaliyetlerini de bir süre durdurdu.

HAK-İŞ'İN DARBEYE DESTEĞİ

Hak-İş Konfederasyonu da 12 Eylül Darbesi'ni destekledi. Bu gelişmeler Hak-İş'in bir belgesinde şöyle anlatılıyordu:

"12 Eylül öncesi günlerde, iller, ilçeler, köyler, mahalleler işgal edilmiş, rahatça Enternasyonal Marşı söylenmiş, Komünizm şiddet derecesine varmıştı. Sanayi tesisleri, fabrikalar çalışamaz hale gelmiş, yabancı ideolojiye bağlı işçi teşekkülleri ve bundan yararlanan sendika ağaları türemişti. Bu işçi örgütleri büyük şehirlerde kanlı meydanlar oluşturmuşlar ve bazı politikacılar bile hareketlere katılmışlardır. Bu durumlar karşısında TÜRK ordusu ülke yönetimine tümüyle el koymuş, 12 Eylül 1980 tarihi yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. (...) Harekâtın ilk gününde yayımlanan Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 No.lu bildiriyle anarşiyi körükleyen, işçileri karanlık emelleri uğruna ve kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendiren sendika ve Konfederasyonlar faaliyetten men edildiler." (Hak-İş, 3. Genel Kurul Çalışma Raporu, 19-20 Aralık 1981, Ankara, 1981, s.31)

Hak-İş ve üye Sendikaların yöneticileri, faaliyetin durdurulması kararının ardından Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı aracılığıyla Milli Güvenlik Konseyi'ne ayrı ayrı başvuruda bulunarak, "12 Eylül öncesi anarşide" yer almadıklarını belirterek, faaliyete geçilmesine izin verilmesini arz etti. Milli Güvenlik Konseyi, 18 Şubat 1981 gün ve 45 sayılı kararıyla, Hak-İş ve bağlı Sendikaların faaliyetlerine izin verdi. Konfederasyon ve bağlı Sendikalar 20 Şubat 1981 tarihinde yeniden faaliyete geçti.

Hak-İş'in 19-20 Aralık 1981 günleri toplanan 3. Genel Kurulu, Genel Başkan Aziz Yılmaz'ın konuşmasıyla açıldı. Aziz Yılmaz şunları söyledi: "12 Eylül yönetiminin gerek ülkemiz içinde ve gerekse uluslararası münasebetlerdeki keskin ve kararlı tavrını gönülden destekliyoruz."

Hak-İş'in 1986 yılında toplanan 5. Genel Kuruluna sunulan çalışma raporunda bile şunlar yazıyordu: "12 Eylül harekâtı ne denli haklı bulunmuş ise, getirdikleri de o denli tartışma konusudur."

Hak-İş bu tavrını 1989 yılında değiştirdi. Hak-İş'in 1989 yılında toplanan 6. Genel Kuruluna sunulan Çalışma Raporu'nda şöyle deniyordu: "Hak-İş'in 12 Eylül'le yıldızı bir türlü barışmadı. Çünkü herşeyden önce Hak-İş 12 Eylül'ün gerekçelerine katılmıyor, ayrıca askeri idarelerin demokratik hakları geriye götürücü amaç taşıdığını bilerek her fırsatta kaygılarını dile getiriyordu."

MİSK'İN DURUMU

MİSK ve bağlı sendikaların faaliyeti 12 Eylül 1980'den 11 Mayıs 1984 tarihine kadar durduruldu.

MİSK'e bağlı Türk Ağaç-İş ve Türk Deri-İş Sendikalarının eski genel başkanları 26 Aralık 1983 tarihlerinde Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na başvurarak, sendikalarının yeniden faaliyete geçmesi için izin verilmesini istediler. Genelkurmay Başkanlığı da 11 Mayıs 1984 tarihli yazısıyla bu izni verdi. MİSK 23 Mayıs 1984 tarihinde yeniden faaliyete geçti.

MİSK'e bağlı sendikaların büyük bir bölümü, faaliyete geçmelerine izin verilmiş olmasına karşın, faaliyete geçecek gücü bulamadı. Faaliyete geçebilen sekiz sendikanın kayyımlarının bildirdiğine göre, 12 Eylül 1980 tarihinde bu sendikalara üye işçi sayısı yalnızca 21.856 idi. Ancak 1984 yılında birçok işçi bu sendikalardan istifa edip ayrılınca, üye sayısı iyice azaldı. 1985 yılı Ocak ayında yayınlanan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı istatistiklerine göre, MİSK'e bağlı ve faaliyette bulunan sekiz sendikanın

toplam üye sayısı 4.750 idi.

1985 yılında Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 numaralı Askeri Mahkemesi, MİSK hakkında bir dava açtı. İddianamede, MİSK'in MHP'ye ve bu partiyle bağlantılı çeşitli derneklere (Ülkü Ocakları, Ülkücü Memurlar Derneği, Gediz Ülkü Ocakları, vb.) para yardımlarında bulunduğu belirtiliyor ve MİSK'in kapatılması ve 1976-1980 döneminde yöneticilik yapmış olanlar hakkında bir yıl hapis cezası verilmesi isteniyordu. (**Cumhuriyet**, 5.7.1985)

Askeri Mahkemede MİSK'le ilgili davanın, "MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası" ile birleştirilmesi kararı alındı. Konu Askeri Yargıtay'a gitti. Askeri Yargıtay 5. Dairesi ise, iki davanın birleştirilmesine ilişkin kararı kaldırdı ve "sanıklar hakkında yalnızca Sendikalar Kanunu'na aykırılıktan dava açıldığı ve davanın anarşik bir yönünün olmadığı"ni belirtti. Askeri mahkeme de bu karara uydu ve dava konusunda görevsizlik kararı vererek, dava dosyasını Ankara Asliye Ceza Mahkemesi'ne gönderdi. Ancak bu konuda zaman aşımı süresi beş yıl olduğundan, MİSK yöneticileri bir ceza almadılar. (MİSK, **5. Olağan Genel Kurula Sunulan Faaliyet Raporu**, Ankara, 1987, s. 7-24)

MİSK'in 19-20 Aralık 1987 tarihlerinde yapılan genel kurulunda Konfederasyon'un adı *Yurt İşçi Sendikaları Konfederasyonu* (Yurt-İş) olarak değiştirildi. Bu örgüt de 1988 yılında kapandı.